

LUKEMISEN MERKITYS VARHAISKASVATUSIKÄISEN LAPSEN KEHITYKSELLE

Marjeta Petra

Opinnäytetyö
Sosiaaliala
Sosionomi (AMK)

2022

Sosiaali-
sosionomi (AMK)

Tekijä	Petra Marjeta	Vuosi	2022
Ohjaajat	Tarja Jussila Kaisu Vinkki		
Työn nimi	Lukemisen merkitys varhaiskasvatusikäisen lapsen kehitykselle		
Sivu- ja liitesivumäärä	29		

Opinnäytetyöni tavoitteena on tuoda esille ääneen lukemisen merkitys varhaiskasvatusikäisen lapsen kielenkehitykselle. Tein opinnäytetyöni käyttäen metodina kirjallisuuskatsauksista narratiivista yleiskatsausta. Löytämäni aineistot tukivat toisiaan, enkä löytänyt niiden väliltä ristiriitaa.

Tuon opinnäytetyössäni ensin esiin lapsen kielenkehityksen keskeisimmät vaiheet ja sen missä iässä ne tyypillisesti alkavat kehittyä. Käyn läpi lapsen varhaiset vuorovaikutustaidot, kuuntelutaidon kehittymisen, sanaston kehityksen, kielenkäyttötaidot, luku- ja kirjoitustaidon sekä lapsen tunnetaitojen kehitystä.

Lapselle ääneen lukeminen tukee varhaiskasvatusikäisen lapsen kielenkehitymistä monin eri tavoin. Lukuhetkissä lapsen vuorovaikutustaidot voivat kehittyä, lukeminen kehittää myös lapsen kuuntelutaitoa, sanavaraston kehitystä ja monipuolistumista, kielenkäyttötaitoa, tunnetaitojen kehitystä, luku- ja kirjoitustaitoa sekä auttaa lapsen tarkkaavuuden kehittymisessä ja laajentaa hänen ymmärrystään. Se voi auttaa myös lapsen toimimista siirtymätilanteissa ja kehittää toiminnanohjausta. Eri kielenkehityksen osa-alueet tukevat myös toisiensa kehittymistä. Ääneen lukeminen mahdollistaa yhteisöllisissä lukuhetkissä joukkoon kuulumisen tunteen.

Aineistossa tuotiin esiin lasten kielenkehityksen haasteiden yleistyneen ja tähän yhtenä syynä epäiltiin ääneen lukemisen vähentymistä. Aineistossa nostettiin esiin älylaitteiden merkitys ääneen lukemisen vähentymiselle, niiden mukanaan tuoma vuorovaikutuksen keskeytyminen ja tuotiin esiin myös nykyinen kiireinen kulttuuri.

Aineiston perusteella lapselle lukeminen on tärkeässä roolissa tukemassa lapsen kielenkehitystä. Lapsen ja aikuisen välinen lukuhetki tarjoaa läheisyyttä ja turvallisuuden tunnetta. Kielellisesti rikkaassa ympäristössä lapsi pääsee tutustumaan kirjoitettuihin teksteihin yksin ja yhdessä aikuisen kanssa, aineistoissa merkityksellisenä nousi esiin kodin positiivisen asenteen merkitys lukemista kohtaan.

Degree programme of Social Services
Bachelor of Social Services

Author	Petra Marjeta	Year	2022
Supervisor	Tarja Jussila Kaisu Vinkki		
Subject of thesis	Importance of reading for the development of a day care aged children		
Number of pages	29		

The purpose of this thesis was to review the existing material of the day care aged children's language development. I used a narrative literature review as a method. I did not find conflicts between used materials, and they supported each other.

First in my thesis, I am bringing up the key stages of a child's language development and the age when they typically begin to develop. I go through the child's early interaction skills, the development of listening skills, the development of vocabulary skills, the development of language skills, the development of reading and writing skills and development of the child's emotional skills.

Reading aloud to children supports day care aged children's language development in many different ways. The reading moments can help the child's interaction skills to develop. Reading aloud to children develops child's listening skills, develop and diversify child's vocabulary skill's, develop child's language skills, develop reading and writing skills and help child's emotional skills to develop. It also helps to develop the child's attention and broadens child's understanding. It can also help the child to act in transition situations and develop coordination. The various aspects of language development also support each other's development. Reading aloud allows children to feel part of a group in communal reading moments.

The used materials highlighted the increasing number of challenges in children's language development, and one of the reasons for this was the decrease in reading aloud. The materials highlighted the importance of smart devices for the reduction in reading aloud, the interruption of interaction that they entail, and also highlighted the current busy culture.

Based on the material, reading to a child plays an important role in supporting the language development of children. The reading moment between the child and the adult provides intimacy and sense of security. In a linguistically rich environment, the child can familiarise himself with the written text alone and together with an adult. The materials highlighted the importance of the positive attitude towards reading at home.

Key words child's language development, reading aloud

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTA, TAVOITTEET JA TOTEUTUS.....	6
2.1 Opinnäytetyön tarkoitus, metodi ja analysointimenetelmä	6
2.2 Aineiston hankinta ja hakuprosessi.....	7
2.3 Eettisyys ja luotettavuus	10
3 LUOVUUS KIELENKEHITYKSEN TUKENA	12
3.1 Lasten kielenkehitys	12
3.2 Varhaisten vuorovaikutustaitojen kehitys	13
3.3 Kuuntelutaitojen kehitys	14
3.4 Sanaston kehittyminen.....	14
3.5 Kielenkäyttötaitojen kehittyminen.....	16
3.6 Luku- ja kirjoitustaidon kehittyminen	17
3.7 Tunteiden käsittely	18
4 TULOKSET	19
4.1 Tulosten tarkastelu	19
4.2 Kielenkehitys.....	20
4.3 Vuorovaikutustaidot, kielenkäyttötaidot ja sanaston kehitys	22
4.4 Kuuntelu-, luku- ja kirjoitustaito	23
4.5 Tunnetaidot.....	24
5 POHDINTA	25
LÄHTEET	28

1 JOHDANTO

Tarkastelen opinnäytetyössäni ääneen lukemisen merkitystä varhaiskasvatusikäisen lapsen kielenkehitykselle. Tutkimusmenetelmänä käytän narratiivista kirjallisuuskatsausta. Valitsin tämän opinnäytetyöni aiheeksi, koska aihe kiinnostaa minua, sillä olen ymmärtänyt, että lapsille ääneen lukeminen on vähentynyt. Minua kiinnostaa, miten lapselle ääneen lukeminen vaikuttaa varhaiskasvatusikäisen lapsen kielelliseen kehitykseen.

Tuon opinnäytetyössäni ensin esiin, mitä lapsen kielen kehityksen osa-alueet ovat. Tarkastelen työssäni, mihin kaikkeen lukeminen lapsen kielen kehityksessä vaikuttaa? Opinnäytetyössäni kokoan yhteen tietoa eri lähteitä käyttäen. Tuon opinnäytetyössäni esiin taulukoiden avulla aineiston hakuprosessin, sekä sisäänotto ja poissulkukriteerit.

Rajasin opinnäytetyössäni lasten iän varhaiskasvatusikäisiin lapsiin. Varhaiskasvatusikäinen lapsi tarkoittaa 0–6-vuotiasta lasta eli ikävuosia vauvasta peruskoulun aloitusikään asti. (Opetushallitus 2022.)

Aihe on mielestäni ajankohtainen, sillä lasten kielellisten valmiuksien on huomattu heikentyneen. Tästä syystä selvitän opinnäytetyössäni, miksi lapsille ääneen lukeminen on tärkeää kielenkehityksen näkökulmasta. Tutkimuskysymykseksi oli: ”Miten ääneen lukeminen vaikuttaa varhaiskasvatusikäisen lapsen kielenkehitykseen?”. Vastaan opinnäytetyössäni tutkimuskysymykseeni ja tuon sen lisäksi esiin mahdollisia syitä lasten kielellisten valmiuksien heikentymiseen. (Heikkilä-Halttunen 2015, 118.)

2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTA, TAVOITTEET JA TOTEUTUS

2.1 Opinnäytetyön tarkoitus, metodi ja analysointimenetelmä

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli löytää tutkimustietoa siitä, millä tavoin varhaiskasvatusikäiselle lapselle ääneen lukeminen tukee lapsen kielenkehitystä. Opinnäytetyöni tavoite oli tuoda esille sekä varhaiskasvatusikäisten lasten kanssa työskentelevien aikuisten että lasten vanhempien osuutta siihen, miten ääneen lukeminen vaikuttaa lasten kielenkehitykseen.

Tein opinnäytetyöni käyttäen metodina narratiivista kirjallisuuskatsausta, mikä on toinen kuvailevan kirjallisuuskatsauksen muodoista. Narratiivisesta kirjallisuuskatsauksesta voidaan erottaa kolme erilaista toteutustapaa, joita ovat toimituksellinen, kommentoiva ja yleiskatsaus. Näistä toteutustavoista tein opinnäytetyöni narratiivisena yleiskatsauksena. Kirjallisuuskatsauksen määritelmän mukaan sen tulee olla systemaattinen, täsmällinen ja toistettavissa. Toistettavuuden mahdollistamiseksi tuon opinnäytetyössäni esiin taulukon (Taulukko 2) avulla, kuinka olen tehnyt aineistonhaun, millaisia hakusanoja olen käyttänyt ja mitä hakukantoja olen käyttänyt. (Salminen 2011, 5–8.)

Opinnäytetyössäni tiivistän olemassa olevaa tutkimustietoa. Menetelmä sopii opinnäytetyöhöni mielestäni parhaiten, koska aiheesta on jo olemassa paljon tutkimustietoa, julkaisuja ja kirjallisuutta. Tarkoituksenani ei ollut vain referoida olemassa olevaa tietoa, vaan tarkoitukseni oli tiivistää olemassa olevaa tutkimustietoa yhteen ja sen avulla pohtia aihetta ja vastata tutkimuskysymykseeni. Tutkimuskysymykseni on: ”Miten ääneen lukeminen vaikuttaa varhaiskasvatusikäisen lapsen kielenkehitykseen?”. (Salminen 2011, 5–8.)

Käytin opinnäytetyössäni analysointimenetelmänä aineistolähtöistä temaattista analyysia. Temaattisen analyysin voi tehdä aineisto- tai teorialähtöisesti, joko näiden välillä tapahtuu käytetyn viitekehyksen mukaan. Temaattisessa analyysissa aineistosta etsitään vastausta tutkimuskysymykseen pelkistämällä aineistosta oleellinen tieto. Temaattinen analyysi etenee tyypillisesti aineistoon tutustumisesta, oleellisen tiedon keräämisestä, jonka jälkeen tieto pelkistetään ja järjestetään teemoihin. Teemojen tarkastelun jälkeen analyysistä kirjoitetaan raportti. Tuon opinnäytetyössäni tutkimustulokset esiin teemoittain. Tuon tulosten alussa

käsitekartan avulla esiin sen, miten olen jakanut teemat. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 141–142.)

2.2 Aineiston hankinta ja hakuprosessi

Koen tehneeni hyviä hakuja aineistoa etsiessäni ja onnistuin hakuetoja rajaa- malla löytämään sopivan määrän tuloksia, jotka oli mahdollista käydä läpi koh- tuullisessa ajassa. Sisäänottokriteerejä laajentamalla hakutuloksia olisi todennä- köisesti löytynyt enemmän. Halusin saada tutkimuskysymykseeni mahdollisim- man ajantasaista tietoa suomeksi ja koen löytäneeni sen näillä kriteereillä. Teok- sia olisi voinut löytyä enemmän myös käyttämällä muitakin hakukantoja, mutta muutaman tekemäni kokeiluhaun tulokset olivat aika lailla samoja Finnassa ja loppujen lopuksi hakukoneena käyttämässäni Luc Finnassa. Voisin siis sanoa rajaukseni olleen lopulta hyvä ja onnistunut omaa opinnäytetyötäni ajatellen.

Taulukko 1. Sisäänotto- ja poissulkukriteerit

Sisäänottokriteerit	Poissulkukriteerit
Suomen kieli	Muut kielet
Julkaisuvuosi 2015–2022	Julkaistu ennen vuotta 2015
E-lehti, e-artikkeli, e-aikakausilehti, e- sanomalehti, e-kirja, kirja	Lehti, artikkeli
Saatavilla joko verkosta tai kirjastosta	Ei saatavilla
Julkaisu käsitteli varhaiskasvatusikäi- sen lapsen kielenkehitystä	Julkaisu ei käsitellyt varhaiskasvatus- ikäisiä lapsia
Julkaisu käsitteli lapselle ääneen luke- mista	Julkaisu ei käsitellyt ääneen lukemista

Tuon ensimmäisessä taulukossa (Taulukko 1) esiin sisäänotto- ja poissulkukriteerit, joiden avulla muodostin seuraavassa taulukossa (Taulukko 2) näkyvät tekemäni haut. Keräsin aineistoa kirjastoa ja verkkojulkaisuja hyödyntäen. Hain aineistoa LUC Finnan internet sivuilta. Rajasin haun suomenkielisiin 2015–2022 valmistuneisiin julkaisuihin. Hakuehtoina julkaisuille oli myös julkaisun muotona e-lehti, e-artikkeli, e-aikakauslehti, e-sanomalehti, e-kirja ja kirja. Aluksi etsin myös lehtiä ja artikkeleita verkkojulkaisujen lisäksi fyysisinä, mutta useat hakutulosista eivät olleet saatavilla, joten päätin rajata ne pois hausta.

Taulukko 2. Hakupolku

Tieto-kanta	Hakusanat	Haussa löytyneet tutkimukset/ artikkelit/ kirjat	Opinnäytetyöhön valitut tutkimukset/ artikkelit /kirjat
LUC Finna	"lapselle" AND "ääneen" AND "lukeminen" AND "lapsen" AND "kehitys"	10	1
LUC Finna	("varhaiskasvatus" OR "päiväkoti" OR "leikki-ikäiset") AND ("lapsi" AND "kirjallisuus" AND "lukeminen" AND "kielenkehitys" AND "kehitys")	6	1
LUC Finna	("lapsi" AND "lukeminen" AND "kehitys") AND ("vuorovaikutustaidot" OR "kuuntelutaidot" OR "sanaston kehitys" OR "kielen käyttötaito" OR "lukutaito" OR "kirjoitustaito" OR "tunnetaidot"	34	3, joista 1 löytyi myös aiemmassa haussa.
LUC Finna	("lapselle" AND "lukeminen" AND "kirjallisuuskasvatus") AND ("varhaiskasvatus" OR "päiväkoti" OR "leikki-ikäiset" OR ("lapsi"))	50	4, joista 2 löytyi myös aiemmissa hauissa.

Taulukossa (Taulukko 2) tuon esiin ne haut, joiden avulla löysin opinnäytetyöhöni julkaisuja, niissä hauissa käyttämäni hakusanat ja hakusanoilla löytyneiden julkaisujen määrän. ”Haussa löytyneet tutkimukset/artikkelit/kirjat”- sarakkeessa tuon esiin montako hakutulosta käyttämäni hakusanat löysivät. Sarakkeessa ”opinnäytetyöhön valitut tutkimukset/ artikkelit/ kirjat” tuon esiin sen, montako hakutuloksista oikeasti vastasi opinnäytetyöni aihetta ja päätyi työhön. Esimerkiksi osa hakutuloksista ei käsittelyt ollenkaan lapsen kielenkehitystä, vaikka se oli tärkein sisäänottokriteeri ja osa julkaisuista käsitteli peruskouluikäisten lasten kehitystä, mikä oli jo lähempänä, mutta ei kuitenkaan vastannut opinnäytetyöni sisäänottokriteerejä. Hakuja tehdessä en löytänyt sellaista hakusanaa, joka olisi ratkaissut ongelman, joten jouduin näiden osalta tekemään väärin hakutulosten poissulkemisen itse.

Tein useita kokeiluhakuja, ennen kuin sain haut sellaisiksi, että ne vastaavat sitä, mitä etsin. Toin opinnäytetyössäni esille tekemäni hakupolon (Taulukko 2) jonka avulla löysin teokset opinnäytetyötäni varten. Esimerkiksi kolmantena taulukosta löytyvä haku oli sellainen, josta tein ensin useamman erillisen haun, mutta huomasi tuloksissa tulevan esiin useita samoja julkaisuja, joten yhdistin ne yhdeksi hauksi. Hakujeni tuloksissa joistain julkaisuista tuli esiin sama versio kahtena tai useampana verkko- ja fyysisenä julkaisuna, mikä saa osan hakutuloksien määrästä näyttämään todellista suuremmalta.

Käydessäni läpi hakutuloksia tarkastelin ensimmäisenä teoksen tiedot, joiden perusteella hakujärjestelmä niitä minulle ehdotti. Jos teos vaikutti lupaavalta, sen jälkeen katsoin teoksen kuvauksen ja mahdollisen sisällysluettelon LUC Finasta. Mikäli nekin vaikuttivat sopivilta, selasin julkaisun läpi ja perehdyin tarkemmin siihen, sopiiko julkaisu työhöni. Hyväksyin teoksista ne, jotka vastasivat sisäänottokriteerejäni.

Haussa löytyneitä suomenkielisiä julkaisuja oli sen verran vähän, että löytyneistä julkaisuista pystyin opinnäytetyössäni huomiomaan kaikki, eikä minun tarvinnut alkaa valikoimaan teoksia. Toisaalta raja-alue aiheutti kuitenkin sen, että niin Lai-
neen, kuin Suvannon & Ukkolan artikkeli, sekä Ahosen & Roosin kirja viittasivat paikoitellen Heikkilä-Halttusen teokseen. Kaikki edellä mainitut teokset toivat kui-

tenkin näistä viittauksista huolimatta opinnäytetyöhöni myös lisää tietoa. Haku-
taulukossa (Taulukko 2) ei myöskään tule nyt ilmi se, että yksi löytämistäni kir-
joista on kokoelmateos, josta käytin opinnäytetyön teossa seitsemää eri artikke-
lia.

2.3 Eettisyys ja luotettavuus

Omaa opinnäytetyötäni tehdessäni huomioin hyvät tutkimuseettiset toimintaperi-
aatteet. En plagioinut muiden tekstejä ja mainitsin aina käyttämäni lähteet. Pysin
välttämään suoria lainauksia, mutta mikäli opinnäytetyöni olisi vaatinut niiden
käyttöä, olisin maininnut kyseessä olevan suoranlainauksen. Kiinnitin myös huo-
miota yleisesti kaikkien lähdemerkintöjen oikein tekemiseen. Jotta opinnäytetyöni
tietoperusta olisi mahdollisimman luotettavaa, pyrin valitsemaan luotettavat ja
ajantasaiset, eli mahdollisimman tuoreet lähteet. Lähteitä valitessani en harras-
tanut perusteetonta valikointia, esimerkiksi sen mukaan, kuka tutkimuksen on
tehnyt tai julkaissut, vaan toin opinnäytetyössäni esiin kaikki ne löytämäni tutki-
mukset, jotka ovat työni kannalta oleellisia. (Pohjola 2007, 13–16.)

Tietoa etsiessäni suhtauduin lukemaani kriittisesti. Kiinnitin huomiota siihen,
miksi jokin tieto on tuotettu, kuka sen on tuottanut ja pyrin parhaani mukaan arvi-
oimaan tiedon luotettavuutta. Opinnäytetyötä tehdessäni olin kriittinen omia ja
toisten ajatuksia kohtaan. Ymmärrän, ettei kaikki tieto ole faktaa, vaan on mah-
dollista, että joku on muokannut tietoa omien näkökulmiensa mukaan. Omaa työ-
täni tehdessä, en muokannut tietoa oman mielen mukaisesti sen mukaan miltä
minusta tuntuu, vaan esitän löytämäni tietoperustan mukaisia perusteltuja ajatuk-
sia aiheesta. Varsinkin mikäli olisin törmännyt tietoa etsiessäni ristiriitaan eri läh-
teiden välillä, olisin perehtynyt siihen, mistä ristiriita johtuu ja pyrkinyt löytämään
hyvin perustellun ratkaisun, enkä vain summanmutikassa valitsemaan kumpi
mielestäni on oikea vaihtoehto. Pysin myös perustelemaan opinnäytetyössäni
tekemäni valinnat, jotta lukijan on mahdollista ymmärtää niitä ja työni on luotet-
tava, sekä luotettavuuden arviointi on mahdollista. (Hurtig 2010, 18, 38.)

Otin huomioon opinnäytetyön teossa opinnäytetyötäni ohjaavilta opettajilta saa-
mani palautteen, mutta pohdin tarkasti, vastasiko se omaa näkemystäni siitä,

kuinka työtäni haluan edistää. Pyrin jatkuvasti kehittymään itse opinnäytetyö prosessin aikana ja kehittämään työtäni saamani palautteen mukaan. Ulkopuolisen antama palaute antoi näkökulmaa siitä, miten ulkopuolinen työn näkee luku hetkellä ja miten sitä tulisi kehittää, jotta valmiin työn lukijalla olisi mahdollisuus ymmärtää lukemansa niin kuin olen tarkoittanut. Kiinnitin työtä tehdessäni huomiota siihen, että kuvaan tarkasti prosessia siitä, kuinka olen työtäni tehnyt. Perustelin tekemäni ratkaisut. Yritin lukea tekstiäni välillä myös ulkopuolisen näkökulmasta, jotta huomaisin itsekin mahdolliset puutteet, enkä jättänyt puutteiden huomioimista pelkästään palautteen antajan vastuulle. (Laitinen 2010, 54, 59–60.)

3 LUOVUUS KIELENKEHITYKSEN TUKENA

3.1 Lasten kielenkehitys

Lasten kielenkehitys etenee tyypillisesti ikävaiheittain, mutta kehitys vaiheiden alkamisikä ei ole kiveen hakattu, vaan se tapahtuu yksilöllisesti. Viivästymät ja häiriötkin ovat mahdollisia. Viivästymä tarkoittaa tavallista hitaampaa kehitystä, joka korjaantuu ajan kanssa, kun taas kielen kehityksen häiriö vaatii korjaantuakseen pitkäaikaista tukea, sekä moniammatillista yhteistyötä. (Ahonen & Roos 2021, 83–84.)

Keskeisimmät kielenkehityksen vaiheissa tapahtuvat muutokset alkavat lapsen ollessa noin 7-12kk iässä, kun lapsi alkaa pyrkiä kontaktiin muiden ihmisten kanssa, sekä jokellella ja ääntely muistuttaa jo ympärillä puhuttua kieltä. Ensimmäiset sanat ilmaantuvat tyypillisesti noin 1-vuotiaana, jolloin lapsi jo ymmärtää enemmän sanoja kuin pystyy käyttämään ja noudattaa lyhyitä ohjeita. Tässä iässä lapsella on myös symbolisia leikkitoimintoja. 2-vuotiaana lapsi ymmärtää jo noin 250 sanaa ja ilmaisee itseään puhumalla noin 2–3 sanan lauseita. 3-vuotiaan sanastoon kuulu jo noin 1000 sanaa, hän opettelee uusia sanoja, tuottaa sanayhdistelmiä ja osaa taivuttaa sanoja. Sanojen taivutukset voivat olla myös itsekeksittyjä muotoja. (Ahonen & Roos 2021, 83.)

4-vuotiaana lapsi puhuu jo lähes kokonaan ymmärrettävästi. Hänen kielellinen tietoisuutensa laajenee, sekä hän käyttää eri aika- ja lausemuotoja. 5-vuotiaan puheessa eri sanaluokat esiintyvät jo samassa suhteessa kuin aikuisella. Lapsen ääntäminen on yleiskielen mukaista ja hän hallitsee perussäännöt taivutuksista sekä lauseen muodostamisesta. Hänen käyttämänsä ilmaisut tarkentuvat esimerkiksi ajan ilmaisuissa ja tarinankerrontataidoissa. 6-vuotiaana lapsi hallitsee jo yli 10 000 sanaa, hän nimeää sujuvasti esineet ja symbolit, ja hänen foneeminen tietoisuutensa kehittyy, sekä hän omaksuu vuorovaikutuksen perustaidot. (Ahonen 2019.)

3.2 Varhaisten vuorovaikutustaitojen kehitys

Varhaiset vuorovaikutustaidot voidaan jakaa kolmeen esikielen kehityksen vaiheeseen, joita ovat kahdenvälinen vaihe noin 0-6kk iässä, kolmenvälinen vaihe noin 6-18kk iässä ja rinnakkaisvaihe noin 12-24kk iässä. Kahdenvälisessä vaiheessa lapsi pystyy tekemään alkeellisia havaintoja hoitajansa tunteista ja aiko- muksista reagoiden aistimuksiinsa tiedostamattaan kokonaisvaltaisesti. Lapsi kiinnittää synnynnäisesti huomionsa ihmiskasvoihin, kehonliikkeisiin ja ääniin. Hieman ennen vaiheen puoliväliä lapsi alkaa löytää toiseen ihmiseen katse- ja hymykontaktin, samaan aikaan tulee mukaan mielihyvä-ääntely. Aikuisen rea- goidessa lapsen ilmaisuihin antaen hänelle puheenvuoron ja vastatessaan sii- hen, lapsi saa kokemuksia ilmaisukeinojen käytöstä, vaikeivat hänen ilmaisunsa olekaan vielä tietoisia. (Paavola-Ruotsalainen & Rantalainen 2020, 21–22.)

Lapsen siirtyessä kolmenväliseen vaiheeseen hän kykenee seuraamaan aikui- sen katsetta. Hän vähitellen oppii tulkitsemaan ja vaikuttamaan toisen ihmisen käytökseen, sekä suuntaa huomionsa keskeisimpiin vuorovaikutuksen piirteisiin. Noin 9kk iästä alkaen lapsen kommunikoinnin voidaan katsoa olevan tavoitteel- lista, se ilmenee elein, katseen ja ääntelyn kautta. Lisäksi kommunikoinnin pää- määränä on myös sosiaalinen vuorovaikutus eli lapsen pyrkimys tulla huomioi- duksi ja jaettu tarkkaavuus eli lapsen pyrkimys kiinnittää toisen ihmisen huomio johonkin tiettyyn asiaan esimerkiksi osoittamalla. Lapsen oivaltaessa kommuni- koinnin tavoitteen, hänen kommunikointi keinonsa kehittyvät voimakkaasti. (Paa- vola-Ruotsalainen & Rantalainen 2020, 22–24.)

Rinnakkaisvaiheessa lapsi alkaa käsittää tavoitteellisen kommunikoinnin lisäksi puhutun kielen merkityksen. Hänen ensimmäiset sanansa tulevat yleensä n.12kk iässä, jolloin tämä vaihe alkaa. Lapsi omaksuu sanat aluksi hitaasti, jolloin hän täydentää puhettaan erilaisin ilmauksin ja elein tullakseen ymmärretyksi. Osa eleistä jää pois käytöstä lapsen oppiessa yhdistämään puhuttuja sanoja, mutta kulttuurisidonnaiset ja osoittavat eleet jäävät käyttöön pysyvästi. Jotta lapsen vuorovaikutustaidot voivat kehittyä, on välttämätöntä, että vuorovaikutusta tapah- tuu lapsen ja hänen vanhempansa tai hoitajansa välillä. (Paavola-Ruotsalainen & Rantalainen 2020, 25–26, 29.)

3.3 Kuuntelutaitojen kehitys

Kuuloaistin lisäksi kuuntelutaitojen kehitykseen vaikuttaa kyky havaita puhetta, esimerkiksi tunnistaa erilaisia äänteitä, jäsentää lauserakenteita ja ymmärtää kuulemansa merkitys. Lapsen kuuntelutaito kehittyy arjessa lyhyen työmuistin kautta pitkäkestoiseen säiliömuistiin siirtyvien muistijälkien avulla, jotka ohjaavat kuulohavaintoja. Kuuntelutaitoihin liittyy myös näönvarainen tieto, esimerkiksi puhujan suunliikkeiden näkeminen tukee puheen havainnointia, mutta se voi myös häiritä sitä, mikäli havainnot ovat ristiriidassa keskenään. Kuuntelu- ja puhetaitojen on havaittu kehittyvän voimakkaassa yhteistyössä. Kuulontarkkaavuuden osalta lapselle kehittyy ensimmäisenä tahaton eli automaattinen tarkkaavuus, jolloin lapsi suuntaa huomionsa mahdollisiin merkityksellisiin ääniin. Vähitellen sen lisäksi kehittyy aina nuoruuteen asti valikoiva tarkkaavuus eli kyky kuulla olennainen ja suodattaa häiriötekijät pois. (Välimaa & Haapala 2020, 38, 40–41, 43–47.)

Lapsen kuuntelutaidot vaativat kehittyäkseen muiden ihmisten kanssa tapahtuvaa vuorovaikutusta. Korvatulehdukset, sekä lapsen elinympäristön kaiku ja häly voivat haitata kuuntelutaitojen kehitystä pienellä lapsella. Lapsen kuuntelutaitojen hyödyntämiseen vaikuttaa lisäksi hänen motivaationsa ja vireystilansa. Lapsen kuuntelu taitojen kehitystä edistää puhujan selkeä, täsmällinen ja riittävän hidas puhe, sekä pienellä lapsella niin sanottu hoivapuhe. (Välimaa & Haapala 2020, 47–49.)

3.4 Sanaston kehittyminen

Lapsen sanaston kehitystä pohjustavia taitoja ovat katseen käyttö-, kuuntelu-, ääntely-, sekä motoriset taidot, jotka auttavat lasta havainnoimaan ympäristöään ja oppimaan havaintojen avulla sanojen merkityksiä. Lapsen varhaisen sanaston kehittyessä, ymmärretty ja ilmaistu sanasto kehittyvät erikseen. Ymmärretty sanaston kehitys alkaa tyypillisesti hieman ennen 1vuoden ikää, jolloin lapsi alkaa löytää ympäristöstä viittauskohteita aikuisen puheeseen. Vuoden ikäisenä lapsi voi ymmärtää sanoja yksilöllisesti, muutamasta sanasta jopa noin 90 sanaan ja määrä tuplaantuu parissa kuukaudessa. Ymmärretty sanasto kehittyy ilmaistua sanastoa nopeammin aina noin 2-vuotiaaksi asti. Ilmaistu sanasto alkaa kehittyä noin vuoden ikäisenä, lapsen sanoessa ensimmäisen sanansa ja se kehittyy

alussa hitaasti. 1,5-vuotiaana lapsen ilmaistu sanasto voi olla noin 70 sanaa, tämän jälkeen tahti kiihtyy ja jollain 2-vuotiaalla sanasto voi olla jopa 600 sanaa, kun taas saman ikäisellä myöhään puhumaan oppivalla lapsella sanoja voi olla alle 50. 5-vuotiaan lapsen sanaston hallinta on jo laaja, sanaston kehitys jatkuu kuitenkin vielä aikuisenakin. (Stolt & Salmi 2020, 78–80.)

Lapsen sanaston koostumuksen kehitys alkaa onomatopoeettisilla äännähdyksillä, eli huudahduksia, nimiä ja usein toistuvia sanoja, jotka liittyvät suurimmaksi osaksi lapsen ja vanhemman väliseen vuorovaikutukseen. Tästä johtuen sanoja kutsutaan sosiaalispragmaattisiksi sanoiksi. Lapset oppivat varhain myös substantiiveja, joiden määrä sanastossa on suuri siihen asti, että lapsi oppii käyttämään kielen rakennetta hallitsevia sanoja. Sanaston kasvaessa lapsi oppii substantiiveja määrittäviä adjektiiveja. Iän mukaisen kehityksen sijaan lapsi oppii hallitsemaan eri sanaluokkien sanat suhteessa sanastomäärän kasvuun. Verbien osuus on hyvin pieni varhaisissa sanastoissa, vasta lapsen hallitessa n.100–200 sanan sanaston, hän alkaa pikkuhiljaa tasaiseen tahtiin omaksua enemmän verbejä. Samoin kuin sulkeisen luokan sanat, eli esimerkiksi pronominit, partikkelit ja kysymyssanat. (Stolt & Salmi 2020, 80–81.)

Ensisanastoa oppiessa lapsen varhaisten merkityssisältöjen kehitys tapahtuu prosessina, jossa aikuisen tuki ja esimerkki auttaa etenemään. Prosessin aikana lapsi oppii sanojen merkityssisällön kokeilemalla. Prosessin aikana lapsi voi käyttää jotain sanaa liian suppeasti tai liian laajasti sanan merkityssisältöön nähden. Lapsen omaksuessa oikeat merkitykset, hänen käyttämänsä kieli on aikuiskielen mukaista. Varhaisen ilmaistun sanaston määrän on havaittu olevan yhteydessä myöhempään kielenkehitykseen, esimerkiksi äännejärjestelmän hallintaan, taivutusmuotojärjestelmän omaksumiseen ja pidempien lauserakenteiden käyttöön. Varhainen sanasto vaikuttaakin toimivan pohjana muille kielitaidon osa-alueille. (Stolt & Salmi 2020, 82–84.)

Lapsen sanavaraston kasvaessa ymmärretyn ja ilmaistun sanaston kokoa ja koostumusta on haastava arvioida. Sen sijaan voidaan tarkkailla lapsen kykyä nimetä asioita, sekä sanaston hallintaa. Nimeämistarkkuutta ja nopeutta voidaan arvioida erilaisten tehtävien avulla. Useammin käytössä olevan sanan löytäminen

on lapselle helpompaa, kuin harvemmin käytetyn. Lapsi saattaa myös keksiä nimen asialle, jonka nimeä hän ei tiedä. Sanasto ja nimeäminen tukevat toistensa kehitystä. Nimeämistaidot vaikuttavat lapsen sanaston tarkkuuteen, kerronta taitoihin ja myöhemmin lukutaidon oppimiseen. Lapsen kasvaessa isommaksi, nimeäminen nopeutuu ja tarkentuu. (Stolt & Salmi 2020, 86–88.)

3.5 Kielenkäyttötaitojen kehittyminen

Lapsen kielenkäyttötaidot kehittyvät yhdessä muiden sosiaalisten ja kielellis-kognitiivisten taitojen kanssa, mikäli lapsella ei ole kehityksellisiä haasteita ja hän kasvaa tavallisessa vuorovaikutus- ja kieliympäristössä. Näitä taitoja ovat esimerkiksi muisti, tunnetaidot ja päättelykyky. Lapsen sisäsyntyinen halu olla vuorovaikutuksessa hoitavan aikuisen kanssa, saa kielenkäyttötaitojen kehityksen alkamaan jo ennen puhetaitoa. Se kehittyy lapsen ja vanhemman välisissä leikeissä ja keskusteluissa. Arjessa toistuvat rutiinit auttavat lasta ymmärtämään tilanteiden ja tapahtumien kulkua, mikä auttaa myöhemmin keskusteluissa tilannevihjeiden ymmärtämisessä. (Loukusa, Mäkinen & Kotila 2020, 145.)

Kielenkäyttötaitojen kehittymisen varhaisessa vaiheessa lapsen ymmärtämät ilmaisut ovat sidonnaisia tilanteisiin. Taitojen kehittyessä lapsi kykenee ymmärtämään myös meneillään olevan tilanteen ulkopuolisia tapahtumia. Arjessa käytettävien epäsuorasti esitettyjen yksinkertaisten pyyntöjen ymmärtäminen voi tussa tilanteessa onnistua jo alle kaksivuotiaalta ei-kielellisten vihjeiden avulla. Lapsen kyky syy-seuraussuhteiden ja tilannesidonnaisten päätelmien tulkitsemisen kehittyä erityisesti 3–6-vuoden iässä, jolloin hän oppii käyttämään hyödyksi ja yhdistämään kokemuksiaan, tilannevihjeitä, aiemmin kerrottua- sekä yleistietoa. Lapsi alkaa ymmärtää ironiaa noin 5–6-vuotiaana, kun hän alkaa havaita eron aikomuksen ja kirjaimellisen merkityksen välillä. Taidon kehittyessä väärinymmärrykset ovat mahdollisia. Negatiivisen ironian ymmärtäminen onnistuu aiemmin kuin positiivisen. (Loukusa, Mäkinen & Kotila 2020, 145–146.)

Keskustelutaitojen merkittävimmät kehitysvaiheet voi jakaa varhaiseen keskusteluun, kehittyvään keskusteluun ja sujuvaan keskusteluun. Varhaisen keskustelun vaiheessa noin vuoden vanhan lapsen ilmaisut liittyvät lähiympäristöön ja meneillään olevaan tilanteeseen, rajoittuen tavoitteelliseen toimintaan ja tulkintoihin,

joita aikuinen keskustelusta tekee. Kehittyvässä keskustelussa noin 2–3-vuotias lapsi puhuu, mutta tarvitsee aikuisen tukemaan keskustelua. Sujuva keskustelu muistuttaa jo aikuisten arkikeskustelua ja se alkaa onnistua noin 4–5-vuotiaana. (Loukusa, Mäkinen & Kotila 2020, 146.)

Lapsi oppii kielenkäyttötaidot aikuisen tuen avulla, esimerkiksi pyytäminen, kieltäminen ja kohteliaisuussäännöt. Myös lapsen kerronta taitojen kehittyminen vaatii aikuisen selittämään arjen rutiineja ja kielellistämään niitä. Alle 3-vuotias pystyy kertomaan vain hieman tilannekohtaisia asioita, kun taas 3–4-vuotiaan kielelliset ja kognitiiviset taidot mahdollistavat jo tilanteen ulkopuolisen kerronnan. 5–6-vuotiaana lapsen kerronta taidot kehittyvät ja kerronta tarkentuu, mutta varsinkin fiktiivinen kerronta voi olla kuulijalle hankalasti ymmärrettävää. Kerrontataidot kehittyvät aikuisuuteen asti. (Loukusa, Mäkinen & Kotila 2020, 147.)

3.6 Luku- ja kirjoitustaidon kehittyminen

Ennen lukemaan ja kirjoittamaan oppimista lapsen kehitysvaiheena on leikkilukemisen ja -kirjoittamisen vaihe, jonka aikana lapsi huomaa, että on mahdollista muuttaa puhe tekstiksi ja toisinpäin. Lapsi tekee sitä itseään vanhemmilta näkemänsä mallin mukaisesti. On olemassa useita lukutaidon määritelmiä, joista varhaiskasvatuksen opetussuunnitelmassa puhutaan monilukutaidosta. Se tarkoittaa taitoa tulkita, tuottaa ja arvioida erilaisia tekstejä, sekä monimuotoisen tekstin parissa toimimista. Monimuotoiset tekstit sisältävät perinteisen painetun tekstin lisäksi kuvia, äänitettyjä- ja digitaalisia tekstejä. (Lerikkanen 2020, 184.)

Lapsen lukutaidon kehitys etenee kehitystasoittain ja niiden siirtymävaiheissa ne voivat esiintyä myös päällekkäin. Lukutaidon kehittyessä lapsi oppii ensin tunnistamaan kirjaimet, sitten niitä vastaavat äänteet, jonka jälkeen alkaa hahmottaa tavuja ja usein toistuvia sanoja, kunnes lukeminen kehittyy sujuvaksi. Luku- ja kirjoitustaito tukevat toistensa kehittymistä. Motorisena suorituksena kirjoitustaito vaatii kehon hallintaa, hienomotoriikan säätelyä ja koordinaatiota. Kirjoittaminen kehittyy automaattiseksi 5-vuotiaasta 10-vuotiaaksi. Kirjoitustaitoa voi tarkastella myös tekstin tuottamisen ja oikein kirjoituksen näkökulmasta. Kirjoitustaidon kanssa oikeinkirjoitus etenee päinvastoin kuin lukutaito, eli ensin sanat jaetaan

tavuiksi ja sitten äänteiksi. Luku- ja kirjoitustaito etenevät molemmat yksinkertaisemmista asioista kohti vaikeampia. (Lerkkanen 2020, 185, 188–189.)

3.7 Tunteiden käsittely

Tunne on hetkessä ohimenevä tiedostamaton tunnereaktio, joka liittyy yksilön ja ympäristön tai toisten ihmisten välisiin suhteisiin. Se johtuu ulkoisesta tai sisäisestä ärsykkeestä. Siihen myös liittyy ulospäin näkyvä ihmisen itsensäkin tiedostama reaktio. Mieliala on vaimeampi, mutta pidempikestoinen epämääräinen positiiviseksi tai negatiiviseksi luokiteltava tunnetila, joka liittyy yksilön sisäiseen maailmaan. Temperamentti tarkoittaa yksilön tyyliä reagoida ja käyttäytyä. Sen lisäksi, että tunteet vaikuttavat sosiaaliseen vuorovaikutukseen, ne myös muuttuvat sen seurauksena. Sosiaalinen vuorovaikutus tapahtuu suurimmaksi osaksi kehollisesti ja tunnetilojen vaikutus näkyy niin kielellisten- kuin ei-kielellisten viestien tuottamisessa, sekä vastaanotossa. Omien tunteiden vaikutus sosiaaliseen vuorovaikutukseen voi tarkoittaa esimerkiksi vääriä tulkintoja toisen ihmisen tunteista. (Dindar, Huttunen & Koivula 2020, 232–233.)

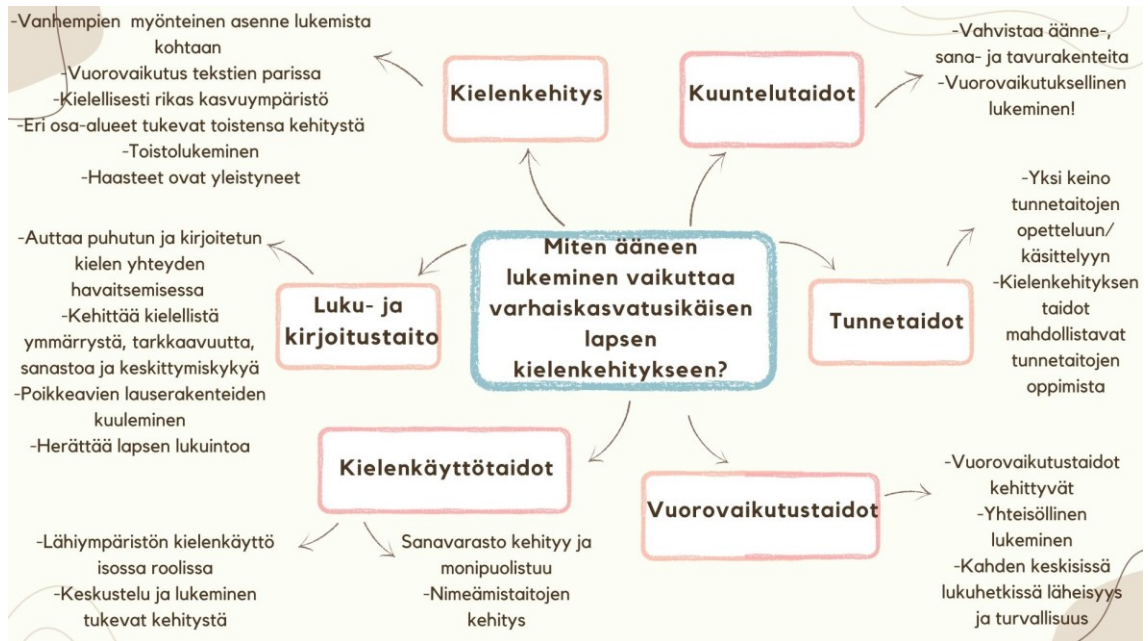
Lapsi pystyy ohjaamaan tunnekokemuksiaan ja -ilmauksiaan aiempaa paremmin, kun hänen kielellinen ja kognitiivinen kehityksensä etenee. Lapsen on tärkeä hahmottaa ja ymmärtää tunteiden aiheuttamia kehollisia reaktioita. Aikuinen voi tukea tunnetaitojen kehittymistä sanoittamalla tunteita. Kyky tunnistaa ja tuottaa kasvoilla tunteita, alkaa kehittyä jo vauvana ja kehittyy voimakkaasti lapsen ollessa 3–10-vuotias. Ilmeiden ja äänensävyn nopea tunnistaminen on tärkeää sosiaalisessa vuorovaikutuksessa, jotta osaa reagoida toisen ilmeisiin ja ääneen oikein. Lapsi oppii tuntemaan ensin perustunteet ja vasta myöhemmin ns. sosiaaliset tunteet. Tunnetaidot ja mielenilmausten käyttö ovat osa kerrontataitoja ja kehittyvät yhdessä niiden kanssa, mikä auttaa sosiaalisten suhteiden ylläpidossa ja solmimisessa. Esimerkiksi lapsi oppii sanoittamaan mitä on tapahtunut ja miltä se hänestä tuntuu. (Dindar, Huttunen & Koivula 2020, 233–235.)

4 TULOKSET

4.1 Tulosten tarkastelu

Tuloksissa tuon esiin kirjallisuuskatsauksen avulla löytämäni tiedot siitä, miten ääneen lukeminen vaikuttaa varhaiskasvatusikäisen lapsen kielenkehitykseen? Käyn tuloksissa läpi kaikki tietoperustassa esiin tuomani kielenkehityksen osa-alueet. Tuon opinnäytetyössäni esiin myös tunnetaidot, sillä ne nostettiin esiin niin Heikkilä-Halttusen, kuin Ahosen & Roosin, sekä Niemitalo-Haapolan, Haapalan & Ukkolan kokoelmateoksessakin kielenkehitykseen liittyvinä taitoina. Tästä syystä tuon esiin myös tunnetaitojen näkökulmaa siitä, kuinka ääneen lukeminen ei voi olla ainoa keino tunnetaitojen opetteluun. Tulos osiossa huomioin myös kielenkehityksen haasteiden näkökulman, sillä se on syy opinnäytetyöni ajankohtaisuudelle. Tuon esiin kirjallisuuskatsauksessa esiin nousseet epäilyt aiheesta, en kuitenkaan lähtenyt etsimään syitä muualta, sillä se ei suoraa liittynyt tutkimuskysymykseeni.

Kaikki kirjallisuuskatsaukseen löytämäni kirjat ja artikkelit tukivat toisiaan, eikä niiden väliltä löytynyt ristiriitaa. Hieman kärjistäen aineiston perusteella voisi väittää, ettei ole väliä mitä lapselle luetaan, kunhan hänelle luetaan, sillä ääneen lukeminen tukee varhaiskasvatusikäisen lapsen kielenkehittymistä monin eri tavoin. Jaoin tutkimustulokset analyysimenetelmäni mukaisesti teemoihin, jotka tuon esiin käsitekartan avulla (Kuvio1). Käsitekartasta näkee teemojen lisäksi sen, kuinka olen koonnut siinä tulokset selkeäksi kokonaisuudeksi. Käsitekartan jälkeen kerron tulokset myös sanallisesti lähteineen.

Kuvio 1. Käsitekartta tuloksista

Käsitekartassa (Kuvio1) olen jakanut teemat pienempiin osiin opinnäytetyöni tietoperustaa mukaillen. Osa tuloksista oli hieman haastava jakaa teemoihin, sillä aihealueet liittyvät niin tiivisti toisiinsa. Onnistuin mielestäni kuitenkin käsitekartan avulla saamaan tulokset selkeästi ja helposti ymmärrettävästi näkyviin. Yhdistin tulosten tekstiosiossa osan teemoista samaan tekstikappaleeseen toisen teeman kanssa. Tein sen tuodakseni esiin teemojen väliset yhteydet ja toisaalta myös välttääkseni liian lyhyet tekstikappaleet.

4.2 Kielenkehitys

Lapsen kielenkehitystä tukee sosiokulttuurisesta näkökulmasta tarkasteltuna, vanhempien myönteinen asenne lukemista kohtaan, sekä tekstien vuorovaikutteinen kokeminen ja jakaminen. Kielellisesti rikkaassa kasvuympäristössä lapsella on mahdollisuus tutustua kirjallisuuteen niin yksin, kuin myös yhdessä perheen jäsenten kanssa, esimerkiksi lukuhetkien avulla. Kotona lukemiseen liittyvät tilanteet voi jakaa informaalisiiin kokemuksiin, joissa lapsi näkee epäsuoran mallin vanhemman lukutaidon käytöstä, esimerkiksi lehden lukeminen. Tilanteet voidaan jakaa myös formaaleihin kokemuksiin, joissa vanhempi tietoisesti kohdistaa lapsen huomion painettuun tekstiin, esimerkiksi lukemaan opettaminen. Informaalit ja formaalit kokemukset voivat tapahtua myös yhdessä, esimerkiksi sadunlukemisen hetkessä. (Lerikkanen 2020, 190.)

Kielellisesti rikas ympäristö nousi esiin erityisesti luku- ja kirjoitustaitoa edistävänä tekijänä. Kielellisesti rikkaassa ympäristössä lapsi pääsee tutustumaan kirjoitettuihin teksteihin yksin ja yhdessä aikuisen kanssa. Kielellisesti rikkaassa ympäristössä lapsilla tulisi olla mahdollisuus nähdä, koskea ja leikkiä esillä olevilla kirjoitetuilla asioilla, kuten esimerkiksi nimilapuilla, viikonpäivillä tai irrallisilla kirjaimilla ja saada olla päivittäin vuorovaikutuksessa erilaisten tekstien kanssa. (Lerikkanen 2020, 194–195.)

Kirjojen lisäksi lapsille ääneen lukeminen voi tarkoittaa erilaisia runoja, lauluja ja rytmikkäitä loruja. Ne tukevat kielenkehittymistä kehittämällä lapsen sanavarastoa, kuuntelukykä ja puheen sujuvuutta. Kun ne ovat merkityksellisiä ja niissä esiintyvät ilmaisut ovat lapselle ajankohtaisia, ne kehittävät kielenkehityksen lisäksi lapsen toiminnanohjausta. Lorut, laulut ja runot voivat auttaa pientä lasta myös toimimaan siirtymätilanteissa tai esimerkiksi osana iltarutiineja. Toistuvat melodiat ja eleet auttavat lasta muistamaan sanoja. (Ahonen & Roos 2021, 79, 81.)

Toistolukemiseen voi olla useita syitä, esimerkiksi lapsi voi tarvita useamman lukukerran ymmärtääkseen kirjan paremmin, nauttiakseen jostain tietystä kirjan kohdasta tai käsitelläkseen häntä askarruttavaa asiaa tai tunnetta. Lapsi voi myös kaivata kiireisessä arjessa tutun, muuttumattoman asian. Muuttumattomuus luo turvallisuuden tunnetta, lapsi tietää mitä kirjassa tapahtuu ja loppu ratkaisun olevan itselleen mieluinen. Toistolukeminen on lapsen kielenkehityksen kannaltakin hyvä, sillä samoja tarinoita kuulevat lapset oppivat kieltä nopeammin verrattuna niihin lapsiin, joilla luetut kirjat vaihtelevat. Kielenkehityksen kannalta kirjoja tulisi lukea illalla, sillä silloin lukeminen tukee uudenoppimista, kun lapsi prosessoi sen jälkeen unessa kuulemaansa. (Heikkilä-Halttunen 2015, 127–128.)

Aineistossa tuotiin esiin lasten kielenkehityksen haasteiden yleistyneen ja tähän yhtenä syynä epäiltiin ääneen lukemisen vähentymistä. Vaikka lapsille ääneen lukeminen ylipäätään on vähentynyt, erityisesti iltasatuperinne vaikuttaisi olevan edelleen käytössä. Ahosen & Roosin aineistossa nostettiin esiin älylaitteiden merkitys ääneen lukemisen vähentymiselle, mutta samalla pohdittiin, onko nykyään älylaitteisiin kuluvaa aikaa ennenkään käytetty lasten kanssa lukemiseen ja

tuotiin esiin nykyinen kiireinen kulttuuri, sekä nostettiin enemmän esiin älylaitteiden haitallinen tapa keskeyttää vuorovaikutus hetket lapsen ja aikuisen välillä. (Heikkilä-Halttunen 2015, 117–119, 126. Ahonen & Roos 2021, 85–86.)

4.3 Vuorovaikutustaidot, kielenkäyttötaidot ja sanaston kehitys

Lapselle ääneen lukemisen hyödyistä esiin nousi yhteisöllisen lukemisen mahdollistama joukkoon kuulumisen tunne. Yhteisöllisen lukemisen lisäksi lapsi kuitenkin tarvitsee myös kahdenkeskisiä lukuhetkiä aikuisen kanssa. Lapsen ja aikuisen välisen kahdenkeskinen lukuhetken positiivissa kokemuksissa nostettiin esiin siinä tapahtuva läheisyys ja kerrottiin sen luovan turvallisuuden tunnetta. Heikkilä-Halttusen teoksessa kerrottiin myös toistolukemisen tuovan lapselle turvallisuuden tunnetta. (Laine 2018, 23–28. Heikkilä-Halttunen 2015, 128.)

Vuorovaikutustaitojen kehittymistä edistää lapsen kielen käyttötaitojen oppiminen. Lapsen kielen käyttötaidon kehittymiseen vaikuttaa se, miten lapsen lähiympäristössä käytetään kieltä ja miten hän saa sen käytöstä kokemuksia. Lapsen kielen käyttötaidon kehittämiseksi parhaimmat keinot arjessa ovat keskustelu ja lukeminen. Tuottavan ja ymmärtävän sanaston kehittymisen kannalta kaikki mitä lapselle luetaan edistää näiden taitojen kehitystä. Kielen käyttötaitoa vielä paremmin edistääkseen, aikuinen voi osallistaa lapsen aktiiviseksi toimijaksi vuorovaikutuksellisessa lukuhetkessä. (Loukusa, Mäkinen, Kotila 2020, 154–155.)

Vanhemman ja lapsen yhteinen kirjankatseluhetki tukee jo pienenkin lapsen sanaston ja kielen kehittymistä. Näissä hetkissä vanhempi voi tukea kielenkehittymistä nimeämällä asioita, pyytämällä lasta nimeään niitä, sekä toistaen ja laajentaen lapsen käyttämiä ilmaisuja. Lapsen kasvaessa kuvakirjat vaihdetaan hänen kehityksensä mukaan vähitellen pidempiin kertomuksiin, jotka auttavat lasta uusien sanojen merkityksien avautumisessa ja hänen kielenkäyttötaitonsa kehittämisessä. Lapsen kuullessa monipuolisempaa kieltä, hänen sanastonsa kasvaa ja asioiden nimeämistaito vahvistuu. (Stolt & Salmi 2020, 89–90.)

Mäkisen artikkelissa esiin tuodut asiat lukemisen merkityksestä lapselle eivät poikkea muista lukemistani teoksista. Osa artikkeleissa esiintuoduista asioista on esitetty hyvin kärkkäästi, eikä artikkelissa myöskään mainita, että siinä esitetty

tieto perustuisi mihinkään lähteeseen. Artikkelin nostaa kuitenkin esiin luetun kirjallisuuden tärkeyden kielitaidolle, tuomalla esiin mielestäni hyvän näkökulman. Artikkelin mukaan nykyään ongelmana on suoran informaation tulva, josta voi olla hankalaa erottaa mikä on totta ja mikä ei, minkä lisäksi ongelmana on myös se, että puhekielessä esiintyy paljon slangisanoja ja englannin kielestä huonosti suomenmennettuja sanoja, jotka korvaavat suomenkielisiä sanoja. Mäkisen mukaan kirjallisuus taas tarjoaa mahdollisuuden kuulla mukaansa tempaavaa kerrontaa ja oppia monipuolisempaa kieltä, sekä taitoa oppia ajattelemaan kriittisesti. (Mäkinen 2019, 25–26.)

4.4 Kuuntelu-, luku- ja kirjoitustaito

Lapselle ääneen lukeminen tukee hänen kuuntelutaitojensa kehittymistä vahvistuen äänne-, sana- ja tavarakenteiden tiedostamista. Erityisesti lapsen ja aikuisen välinen ikätason mukainen vuorovaikutuksellinen lukeminen nousi esiin kielenkehitystä tukevana, sillä siinä lapsi käyttää myös itse kieltä ja sen lisäksi se kehittää lapsen kuuntelutaitoa erityisen hyvin. Lapselle ääneen lukeminen auttaa lapsen sanavaraston kehittämisessä ja monipuolistumisessa, sillä kirjojen avulla lapsi tutustuu puhekieltä harvinaisempiin sanoihin ja kielirakenteisiin. (Välimaa & Haapala 2020, 51–52.)

Eri kielenkehityksen osa-alueet tukevat myös toisiensa kehittymistä, esimerkiksi kuuntelutaitojen kehittyminen auttaa luku- ja kirjoitustaidon kehittymistä. (Välimaa & Haapala 2020, 52.) Lapselle ääneen lukeminen auttaa lasta huomaamaan puhutun ja kirjoitetun kielen välistä yhteyttä. Kirjoitetun tekstin avulla lapsen on mahdollista kuulla rikkaampaa ja harvinaisempaa sanastoa, sekä erilaisia lauserakenteita kuin puhekielessä. Ääneen lukeminen ja luetusta keskusteleminen mahdollistaa lapselle laajemman kielellisen ymmärryksen ja kehittää hänen tarkkaavuuttaan, sekä sanastoa ja keskittymiskykyä. Ääneen lukemisen hetkissä tapahtuu vuorovaikutusta, jossa jaetaan ajatuksia ja kokemuksia tunteista sekä laajennetaan mielikuvitusta ja maailmankuvaa. Lapselle ääneen lukeminen kannustaa lapsen lukuintoa ja sitä myötä itsenäisen kirjoihin tutustumisen kautta myös lukemaan itse. (Lerikkanen 2020, 191.)

4.5 Tunnetaidot

Ahonen & Roos kertovat kirjassaan, kuinka pedagogisin perustein valittujen satujen avulla pienikin lapsi pystyy käsittelemään asioita, joihin hän ei vielä keskustellen kykene. Tällaisia aiheita voivat olla esimerkiksi vauvan syntyminen perheeseen tai ihmisten erilaisuuden käsittely. Suvannon & Ukkolan artikkelissa tuodaan esiin se, että satujen lisäksi pienikin lapsi oppii myös kuvakirjojen avulla eri tunteiden nimiä ja tunnistamaan niitä. (Ahonen & Roos 2021, 76. Suvanto & Ukkola 2020, 287.)

Vaikka satujen avulla voidaankin käydä läpi erilaisia tunteita ja tunnetaitoja, niiden lisäksi tulisi varsinkin varhaiskasvatuksessa olla myös muutakin tunneopetusta. Tunneopetuksen tulisi olla toimintamalli, jonka mukaan päiväkodissa toimitaan, ei vain opetustuokio. Tällaista toimintaa on arjen tilanteissa esimerkiksi riitatilanteiden selvittäminen yhdessä lasten kanssa tai se, että lapsen kanssa opetellaan miten kiukun saa laantumaan. Tärkeää olisi, että lapsi oppisi käsittelemään ja nimeämään omia tunteitaan ja ohjaamaan omia tunnereaktioitaan. Tunneällyn eri osa-alueiden oppiminen vaatii lapselta myös kielelliseen kehitykseen liittyviä taitoja. (Köngäs 2019, 126–128.)

5 POHDINTA

Ääneen lukeminen tukee varhaiskasvatusikäisen lapsen kielenkehitystä monin tavoin. Se tukee kuuntelutaitojen, vuorovaikutustaitojen, luku- ja kirjoitustaidon, sekä kielenkäyttötaitojen kehittymistä. Ääneen lukeminen ja lapsen kielenkehitys mahdollistavat myös tunnetaitojen opettelua. Lapsen kielenkehitystä tukee vanhempien positiivinen asenne lukemista kohtaan, heidän näyttämä esimerkki lukemisesta ja kielellisesti rikas kasvuympäristö. Opinnäytetyöni tavoitteena oli tuoda esiin, miten ääneen lukeminen tukee varhaiskasvatusikäisen lapsen kielenkehitystä. Mielestäni onnistuin tiivistämään opinnäytetyöni tuloksissa esiin oleellimmman tiedon siitä.

Tein opinnäytetyöni käyttäen metodina narratiivista kirjallisuuskatsausta. Koen, että menetelmän takia työ ei tuonut varsinaisesti uutta tietoa kenellekään, mutta työ toimii tiivistettynä tietopakettina tästä näkökulmasta julkaistulle tiedolle. Koen saaneeni opinnäytetyön avulla itselleni hyvää tietoa tulevaisuutta varten. Työelämässä tulen työskentelemään varhaiskasvatuksenopettajana ja opinnäytetyöni ansiosta lasten kielenkehityksen osa-alueet ja niiden tukeminen on tullut nyt tutuksi. Konkreettisimpana oppina osaan tulevaisuudessa esimerkiksi panostaa kielellisesti rikkaan ympäristön luomiseen. Opinnäytetyötä tehdessä aineistosta nousi esiin lasten kielenkehityksen haasteiden yleistyneen, joten koen aiheeni myös tuoneen minulle ajankohtaista oppia työelämää varten.

Tiedonhaussa haasteellisinta oli löytää varhaiskasvatusikäisiä lapsia koskevat julkaisut. Hakuja läpikäydessäni sana ”lapsi” tarkoitti julkaisusta riippuen mitä tahansa iältään alle 18vuotiasta ikäryhmää. Hakusanoina ”varhaiskasvatusikäinen” tai ”päiväkoti-ikäinen” lapsi taas ei tuonut riittävästi hakutuloksia kirjallisuuskatsauksen tekemiseen. Hakutulosten läpikäyminen sisäänottokriteerien täyttävien julkaisujen löytämiseksi oli työlästä ja koen, että laajemmat haut tai sisäänottokriteerit olisivat vaatineet huomattavasti enemmän aikaa opinnäytetyön tekemiseen tai parin, jonka kanssa työmäärää olisi voinut jakaa.

Aihetta voisi tutkia lisää laajentamalla sisäänottokriteerejä esimerkiksi englanninkielisiin julkaisuihin tai laajentamalla julkaisuajankohtaa. Julkaisuajankohtaa tai kieltä laajentamalla voisi tehdä jatkotutkimuksessa myös vertailua siitä, miten

aihe on muuttunut. Esimerkiksi nyt aineistoissa tuli esiin epäily lapsille ääneen lukemisen vähentymisestä, tämän väitteen paikkansa pitävyys ja syyt olisi mielenkiintoista selvittää.

Pyrin löytämään opinnäytetyöhöni mahdollisimman luotettavan aineiston. Oli kuitenkin haastava arvioida luotettavuutta, kun aineistoja ei pystynyt vertailemaan keskenään. Aineiston vertailu olisi ollut mahdollista, jos olisin löytänyt useamman samaa asiaa käsittelevän teoksen. Nyt löytämäni aineistot olivat keskenään samankaltaisia ja osa ennemminkin viittasi toisiinsa. Toisaalta aineistojen samankaltaisuuskin tuo luotettavuutta. Vaikka suurta vertailua aineistojen välillä ei voinutkaan tehdä, koen löytäneeni luotettavat aineistot, sillä niissä tuotiin selkeästi lähdemerkintöjen avulla esiin se, mistä tieto oli peräisin. Ainoastaan yksi käyttämäni aineistoista oli sellainen, jossa lähteitä ei mainittu ollenkaan. Tämän toinkin esiin tuloksissa kertoessani aineistosta löytyneestä tiedosta.

Aloitin opinnäytetyöni suunnittelun syyslukukaudella 2020. Sain silloin ideoitua opinnäytetyöni aiheen ja aloin tekemään suunnitelmaa. Jatkoin suunnitelman tekoa erittäin hitaasti kevätlukukauden 2021 ja sain silloin valmiiksi eettisen osuuden, sekä löysin lähdekirjallisuutta taustatiedon kirjoittamista varten. Koen, etten tällöin vielä kuitenkaan ihan ollut saanut kiinni siitä, millainen opinnäytetyön pitäisi olla. Ajankäytöllisistä syistä opinnäytetyöni oli jäissä syyslukukauden 2021, jonka aikana tein näin jälkikäteen ajateltuna kyllä tietynlaista ajatustyötä siitä, miten opinnäytetyötäni voisi edistää ja millaisen haluan tehdä siitä. Kevätlukukaudella 2022 opinnäytetyöni eteni vauhdilla, ajatukseni olivat kypsyneet ja aikaa sekä motivaatiota työntekemiseen löytyi. Sain suunnitelmavaiheen valmiiksi huhtikuun alussa, jonka jälkeen aloin tekemään opinnäytetyötä loppuun.

Suunnitelmavaiheen teko auttoi opinnäytetyöprosessin etenemistä. Sen valmistuttua tein kirjallisuuskatsauksen ja löysin hyviä teoksia opinnäytetyötä varten. Seuraavaksi aloitin kirjoittamaan tuloksia. Sain esitarkistusversion valmiiksi toukokuun alussa, jonka jälkeen tein vielä jonkin verran muutoksia ennen kuin työ oli lopulta valmis. Tein loppujen lopuksi kaikkein isoimman työn opinnäytetyön kanssa lyhyessä ajassa, mutta koen, että opintojen loppuvaiheessa olin vasta henkisesti valmis siihen. Opinnäytetyön teko on ollut prosessi, jonka aikana olen useita kertoja kokenut olevani vähän hukassa sen kanssa, miltä opinnäytetyön

kuuluu näyttää. Vaikka tutustuin muiden töihin jo ennen oman työn aloitusta, koen ymmärtäneeni opinnäytetyön tekemisen vasta, kun olen tehnyt omaani. Koko opinnäytetyö on ollut oppimisprosessi, niin tutkimukseni aiheen, kuin opinnäytetyöprosessin osalta. Koen oppineeni paljon ja tehneeni opinnäytetyön, joka on hyödyllinen minulle.

LÄHTEET

Ahonen, L. & Roos, P. 2021. Untuvikot. Alle 3-vuotiaiden pedagogiikka. Jyväskylä: PS-kustannus.

Ahonen, T. 2019. Kielen kehityksen keskeisiä saavutuksia. Käypähoito 24.1.2019. Viitattu 4.4.2022 <https://www.kaypahoito.fi/nix01470>.

Dindar, K. Huttunen, K. & Koivula, M. Sosiaaliset taidot, tunteet ja ryhmässä toimiminen. Teoksessa E. Niemitalo-Haapola, S. Haapala & S. Ukkola (toim.) 2020. Lapsen kielenkehitys: vuorovaikutuksen, leikin ja luovuuden merkitys. Jyväskylä: PS-kustannus, 225–246.

Heikkilä-Halttunen P. 2015. Lue lapselle! Keuruu: Atena.

Hurtig, J. 2010. Ajattelu ilmiöiden lukemisen taitona. Teoksessa J. Hurtig. M. Laitinen & K. Uljas-Rautio (toim.) Ajattele itse! Tutkimuksellisen lukutaidon perusteet. Juva: PS-kustannus, 12–43.

Köngäs, M. 2019. Tunneäly varhaiskasvatuksessa. Jyväskylä: PS-kustannus. E-kirja. Viitattu 23.4.2022. <https://luc.finna.fi/lapinamk/>, Ellibs- verkkokirjahylly.

Laine, T. 2018. Lukeminen- yksityinen vai yhteisöllinen tapahtuma? Kasvatus ja Aika Vol. 12 Nro.2, 21–35. Viitattu 16.4.2022 <https://journal.fi/kasvatusjaaika/article/view/74128/35927>.

Laitinen, M. 2010. Kontekstin ja teorian hahmottamisen taito. Teoksessa J. Hurtig. M. Laitinen & K. Uljas-Rautio (toim.) Ajattele itse! Tutkimuksellisen lukutaidon perusteet. Juva: PS-kustannus, 44–70.

Lerkkanen, M. Kehittyvä luku- ja kirjoitustaito. Teoksessa E. Niemitalo-Haapola, S. Haapala & S. Ukkola (toim.) 2020. Lapsen kielenkehitys: vuorovaikutuksen, leikin ja luovuuden merkitys. Jyväskylä: PS-kustannus, 183–202.

Loukusa, S. Mäkinen, L. & Kotila, A. Kielen käyttötaidot. Teoksessa E. Niemitalo-Haapola, S. Haapala & S. Ukkola (toim.) 2020. Lapsen kielenkehitys: vuorovaikutuksen, leikin ja luovuuden merkitys. Jyväskylä: PS-kustannus, 139–159.

Mäkinen, R. Kirja on lapselle portti syvempään ihmisyyteen. Teoksessa K. Kajannes (toim.) 2019. Kirja, muutosvoima. Jyväskylä: Paino Rihto Oy, 25–28.

Opetushallitus 2022. Mitä varhaiskasvatus on? Viitattu 4.4.2022. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/mita-varhaiskasvatus>.

Paavola-Ruotsalainen, L. & Rantalainen, K. Varhaiset vuorovaikutustaidot. Teoksessa E. Niemitalo-Haapola, S. Haapala & S. Ukkola (toim.) 2020. Lapsen kielenkehitys: vuorovaikutuksen, leikin ja luovuuden merkitys. Jyväskylä: PS-kustannus, 17–36.

Pohjola, A. 2007. Eettisyyden haaste tutkimuksessa. Teoksessa L. Viinamäki & E. Saari (toim.) Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Tammi, 11–31.

Salminen A. 2011. Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasa: Vaasan yliopiston julkaisuja. Opetusjulkaisuja 62. Julkisjohtaminen 4. Viitattu 16.5.2021.
https://www.univaasa.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-349-3.pdf.

Stolt, S. & Salmi, P. Sanaston kehitys. Teoksessa E. Niemitalo-Haapola, S. Haapala & S. Ukkola (toim.) 2020. Lapsen kielenkehitys: vuorovaikutuksen, leikin ja luovuuden merkitys. Jyväskylä: PS-kustannus, 77–93.

Suvanto, A. & Ukkola, S. Lastenkirjallisuus alle kouluikäisen lapsen kielenkehityksen tukena. Teoksessa E. Niemitalo-Haapola, S. Haapala & S. Ukkola (toim.) 2020. Lapsen kielenkehitys: vuorovaikutuksen, leikin ja luovuuden merkitys. Jyväskylä: PS-kustannus, 271–289.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 2018. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Välimaa, T. & Haapala, S. Kuuntelutaidot. Teoksessa E. Niemitalo-Haapola, S. Haapala & S. Ukkola (toim.) 2020. Lapsen kielenkehitys: vuorovaikutuksen, leikin ja luovuuden merkitys. Jyväskylä: PS-kustannus, 37–57.